

Nick Pál:

AZ AMERIKAI KÜLÖNLEGES ERŐK CIVIL IRREGULÁRIS VÉDELMI CSOPORTOK PROGRAMJA A VIETNÁMI KÖZTÁRSASÁGBAN 1961–1971 KÖZÖTT¹

DOI: 10.35926/HSZ.2026.2.7

ÖSSZEFOGLALÓ: Az amerikai szárazföldi haderőnem különleges műveleti erőinek (SOF²) fejlődésében kiemelt szerepe volt a Civil Irregularis Védelmi Csoportok (CIDG³) programnak, amely 1961–1971 között titkos programként működött a Vietnámi Köztársaság területén. A tanulmány a CIDG-program politikai és katonai körülményeit, működését és a program során létrehozott irreguláris egységeket mutatja be.

KULCSSZAVAK: különleges műveleti erők, CIDG-program, felkelésellenes műveletek (COIN⁴), nem hagyományos hadviselés (UW⁵), amerikai–vietnámi háború

A SZERZŐRŐL:

Nick Pál az NKE HHK Nemzetközi biztonság- és védelempolitikai mesterképzési szak hallgatója (ORCID: 0009-0001-9190-6304; MTMT: 10102660)

A CIDG-PROGRAM KIALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEI

A gyors problémamegoldó képességet, az egyéni merészséget és a kockázatvállalást ötvöző elit katonai egységek minden korban jelen voltak a hadviselésben.⁶ Az 1952-ben Fort Braggben létrehozott SOF az intézményesített különleges műveleti képesség első olyan példája, amelynek – bár szervezeti felépítése és feladatrendszere az idők során jelentősen bővült –, alapvető rendeltetése és működési koncepciója a mai napig meghatározó maradt.

Az Amerikai Egyesült Államok korai különleges műveleti egységei

A második világháború időszakában az irreguláris erőkkel kapcsolatos gondolkodás megváltozott, több országban is intézményesült a reguláris erők és az irreguláris erők közötti együttműködés.⁷ Az amerikai hadsereg „*Special Forces*” néven említett első egységei 1942-ben

¹ A tanulmány a 2025 májusában a 37. OTDK Had- és Rendészettudományi Szekció, Katonai képességek, műveletek 1. tagozatán különdíjat nyert „Az amerikai különleges erők CIDG-programja és a program tapasztalatainak megjelenése a magyar különleges műveleti doktrínában” című dolgozatom alapján készült.

² Special Operation Forces.

³ Civil Irregular Defence Groups.

⁴ Counter-insurgency.

⁵ Unconventional Warfare.

⁶ Bodoróczy 2013.

⁷ Forgács 2018.

jöttek létre az amerikai Stratégiai Szolgálatok Hivatala (Office of Strategic Services – OSS) irányítása alatt.⁸ Ilyen volt például az 1. Különleges Szolgálati Alakulat (First Special Service Force – FSSF), amelyet az angol Különleges Műveletek Parancsnokság (Special Operations Executive) mintájára hoztak létre – amerikai és kanadai katonákból.⁹ Az OSS egységeinek feladata szabotázsakciók megszervezése és végrehajtása volt az ellenséges terület mélységében – Norvégiában, Franciaországban, Dániában, Olaszországban és Kínában. 1944-ben ezeket az egységeket újraszervezték, műveleti csoportokat hoztak létre, elsődleges feladatuk pedig a gerillaerők szervezése és képzése lett.¹⁰

A csoportok tagjai kiképzésének tananyagában szerepeltek idegen nyelvek, külföldi fegyverek használata, helyi járművek használata és javítása, robbantás, valamint a helyi civil lakosság gerillaharcra, ejtőernyős és vízi műveletekre történő megszervezése, kiképzése. Az így kiképzett egységeket Franciaországban, Olaszországban, Görögországban, Jugoszláviában, Burmában, Malájföldön és Kínában vetették be.¹¹

Ezzel szinte párhuzamosan jelentek meg a francia ellenállást támogató, vegyes nemzeti-ségű, amerikai, brit és francia katonákból álló háromfős, úgynevezett Jedburgh-egységek, melyek részt vettek a német vonalak mögötti gerillaműveletekben és -támadásokban is, majd 1945-ben Japán elleni műveletekben Francia Indokínában és Burmában. Szintén a második világháború alatt a Fülöp-szigeteken, az 1942-es japán inváziót követően a korábban ott szolgáló amerikai tisztek ellenállási mozgalmat szerveztek a japánok ellen, mintegy 36 ezer gerillával. Erre a tapasztalatra is alapoztak az első amerikai SOF-egységek létrehozásakor.¹²

A különleges műveletek koncepciójának fejlődése a SOF-egységek létrehozásáig Fort Braggben

A második világháború végével az OSS-t mint önálló szolgálatot felszámolták, a kutatási és az elemző részlegét az amerikai hadseregbe integrálták, hírszerző részlegét a frissen alakult CIA vette át, a korábban az OSS által szervezett ellenálló hálózatok támogatását pedig a Politikai Koordinációs Iroda (Office of Policy Coordination – OPC). Az OPC 1949-ben a szárazföldi haderőnemmel közösen gerilla-hadviselésre felkészítő kiképzést dolgozott ki, és 1950-ben megjelent az első hivatalos kiadvány a témában.¹³

1951-ben ezt már célzottan a gerilla-hadviseléssel foglalkozó doktrína követte,¹⁴ amely leírja a különleges erők idekapcsolódó műveleteit: információs műveletek, ügynökök beépítése, beszervezése, felforgató műveletek, különleges (akkori szóhasználattal kommandó-) feladatok ellátása, hírszerző hálózatok felállítása és működtetése, valamint szövetséges hadifoglyok és lelőtt légi járművek mentése.¹⁵

⁸ FM 3-18 2014, 1-1.

⁹ Cole 2021.

¹⁰ FM 3-18 2014: i. m. 1-2.

¹¹ Uo. 1-3.

¹² Uo. 1-3, 1-4.

¹³ Special Text... 1950.

¹⁴ FM 31-21 1951.

¹⁵ Uo. 24–25.

1951-ben kezdődött meg a lélektani hadviselés koncepciójának kidolgozása, amelyet a koreai háborúban a gyakorlatban is kipróbáltak. Ehhez kapcsolódóan aktiválták újra a korábban felszámolt különleges erőket, kifejezetten azzal a céllal, hogy felforgató műveletekben vegyenek részt.

1952. június 19-én Észak-Karolinában, Fort Braggben jött létre – 10. különleges műveleti csoport (10th Special Forces Group) néven – az a SOF-egység, amely a mai SOF közvetlen elődjének tekinthető. Az egységet kelet-európai származású, illetve hontalan, a második világháborúban vagy Koreában szolgált katonák alkották,¹⁶ hasonlóan a kelet- és közép-európai hadifoglyokból toborzott francia légideszanterőkhöz¹⁷ és a németek által megszállt kelet- és közép-európai országok állampolgáraiból álló brit X-osztaghoz.¹⁸

A CIDG-PROGRAM KIALAKULÁSÁNAK ELMÉLETI ELŐZMÉNYEI

A CIDG-program kialakításakor a második világháború, a Fülöp-szigeteki gerillamozgalmak és a koreai háború gyakorlati tapasztalatai mellett a korai felkelésellenes (COIN) elméletek is fontos szerepet játszottak.

Korai COIN-elméletek

A francia COIN-műveletek már az 1830-as évektől zajlottak Algériában, ahol Thomas Robert Bugeaud francia marsall 1840–1847 között Algéria főkormányzójaként kisebb, zászlóalj szintű egységeket vetett be, amelyek a felkelőkhöz hasonlóan mozogtak, és képesek voltak az ellenséges terület mélységében tartósan működni.¹⁹ Joseph Simon Gallieni, Madagaszkáron szolgáló francia tábornok a helyi felkelők leverésének 1896–97-es tapasztalatai alapján dolgozta ki az „olajfolt” eljárást,^{20, 21} amely a gerillaellenes műveletek klasszikus megközelítésévé vált: a katonai és a politikai fellépés kombinálásával a lakott területek biztosítása után a ritkán lakott területek visszaszerzésére koncentrált, ami a gerillák visszaszorulását okozta.²² Hubert Lyautey francia marsall *Levelek Tonkinból és Madagaszkárról*²³ című művében írta le részletesen az „olajfolt” eljárást,²⁴ hangsúlyozva a politikai megközelítés elsődlegességét, valamint a szociális és a közigazgatási feladatok ellátásának kiemelt szerepét a katonai sikerek elérésében.²⁵

A brit Charles Edward Callwell ezredes 1896-ban írt *Kis háborúk: az alapelveik és gyakorlatuk* (*Small Wars: Their Principles and Practice*) című műve már kifejezetten a lélektani műveletek és a hírszerzés kérdéseivel foglalkozik.²⁶ Sir Charles Gwynn vezérőrnagy

¹⁶ FM 3-18 2014: i. m. 1-5.

¹⁷ Harangi-Tóth 2018.

¹⁸ Kiss 2025, 153.

¹⁹ Kemény 2014, 83.

²⁰ Komjáthy 2018, 159.

²¹ Az „olajfolt” (tache d’huile) elnevezés Gallieni saját hasonlatából ered: a már megszállt területeken működő katonai jelenlétet és a közigazgatás rendjét fokozatosan, koncentrikus módon kell kiterjeszteni a környező, még bizonytalan területekre, hasonlóan ahhoz, ahogy az olajfolt terjed a folyadék felszínén.

²² Kemény 2014: i. m. 86.

²³ Lyautey 1920.

²⁴ Kemény 2014: i. m. 86.

²⁵ Uo.

²⁶ Uo. 47.

Birodalmi rendészet (Imperial Policing) című, 1934-ben megjelent könyvében a lakosság kontrolljával megszerzett információk segítségével végrehajtott letartóztatások és razziák fontosságát hangsúlyozza, és fontos újítása, hogy foglalkozik az erő alkalmazásának ellentmondásosságával is.²⁷

Klasszikus COIN-elméletek

A CIDG-program közvetlen előzményének a klasszikus francia COIN-elméletek tekinthetők.²⁸ Az ún. forradalmi hadviselés doktrína (La doctrine de la guerre révolutionnaire – DGR) megfogalmazója Charles Lacheroy, aki a forradalmi hadviselést a totális háború legmagasabb formájának tekintette, és a lakosság feletti irányítás megszervezését kulcsfontosságúnak tartotta a gerillák elleni hadviselésben.²⁹

A szintén francia Roger Trinquier ezredes az algériai és indokínai háborúkban szerzett tapasztalataira építve alkotta meg elméletét a felkelők legyőzéséhez szükséges műveletekről.³⁰ Trinquier elméletében a terület feletti kontroll kap kiemelt szerepet, és három típusú erőt különböztetett meg: a *rácserők* feladata a települések védelme, a *köztes erők* feladata az ellenség katonai-politikai elpusztítása, a *beavatkozó erők* pedig azok az elit egységek, amelyek képesek az ellenséges csoportokat a nehezen megközelíthető menedékkerületükön feltárni és elpusztítani.³¹

David Galula alezredes *Felkelésellenes hadviselés – Elmélet és gyakorlat*³² című, amerikai felkérésre írt munkájában különbséget tesz a hagyományos háború és a forradalmi háború között, és arra hívja fel a figyelmet, hogy az egyik típusú háborút nem lehet a másik típus eszközeivel megvívni. Megkülönbözteti a *hideg forradalmi háborút* – ahol a felkelők tevékenysége legális és erőszakmentes (mai szóhasználattal szubverzió) –, a *forró forradalmi háborútól*, amelyben nyíltan illegális és erőszakos a felkelők tevékenysége (mai szóhasználattal felkelés). Galula elméletét a lakossággal központosított megközelítés jellemzi, a háború célját alapvetően politikainak tartja, a felkelésellenes erő legfontosabb célja pedig a maga oldalán tartani a lakosságot, megőrizni annak támogatását és engedelmességét.³³

A CIDG-PROGRAM KIALAKULÁSÁNAK JOGI ÉS POLITIKAI KÖRNYEZETE

Az akkor még több részből álló Vietnám 1887-től francia gyarmat volt, a mai Laosz és Kambodzsa területével együtt Indokína néven. A második világháborúban már szoros együttműködés alakult ki Jedburgh-egységek munkája során az amerikai és a francia erők között különleges műveletek végrehajtására, az indokínai térségben azonban az Amerikai Egyesült Államok nem támogatta nyíltan a franciákat, Truman elnök kifejezetten gyarmatellenes politikája miatt. A katonai műveletek mély politikai beágyazottsága már a második

²⁷ Kemény 2014: i. m. 54.

²⁸ Harangi-Tóth 2022, 43.

²⁹ Kemény 2014: i. m. 83.

³⁰ Trinquier 1964.

³¹ Kemény 2014: i. m. 89–90.

³² Galula 1964.

³³ Kemény 2014: i. m. 92–93.

világháborúban kialakult, és az amerikai műveleti tervezésben a politikai célok megvalósítása vált elsődlegessé.³⁴

1949-ben állt be fordulat a térségben, amikor a kínai polgárháborúban a kommunisták győztek, a franciák pedig egyre inkább háttérbe szorultak Indokínában.³⁵ Ez a nukleáris monopóliumát szintén ekkor elvesztő Amerikai Egyesült Államokon belül nagy belpolitikai vihart keltett, aminek hatására a gyarmatosítással szembeni amerikai ellenérzések csökkentek, és erősebbé vált az antikommunista gondolkodás. Az 1950-ben kezdődött koreai háborúban Amerika és Kína közvetlen konfliktusba is került, és megerősödött az antikommunista narratíva az Amerikai Egyesült Államokban, aminek részeként az indokínai háborúban a franciák katonai fellépését már kommunistaellenes szerepvállalásként értelmezték.³⁶

A CIDG-program gyakorlati előzményei

Az indokínai háborúban a rendkívül tagolt terep és a Liga Vietnám Függetlenségéért (Việt Minh) változatos harcmodora – amelyben a főerők hagyományos taktikát követtek, míg a helyi erők gerillamódszereket alkalmaztak –, nem tette lehetővé az összefüggő frontvonal kialakulását, ezért a mozgékonyság kiemelt szerepet kapott.³⁷ A franciák hadviselésére jellemző volt a fokozott légi tevékenység, valamint kis méretű, század- vagy zászlóaljszintű légideszanterőket is létrehoztak, és szervező szerepet kaptak bennük a kelet-európai származású veteránok.³⁸ A mindenhol bevetethető légideszanterők a francia műveletek többségében meghatározó tényezőként jelentek meg, önálló vezetéssel működtek. A francia erők legnagyobb hatású COIN-művelete 1947 őszén, mintegy három hónapon át a Léa, majd az azt követő Ceinture hadművelet volt, amelyeket a francia légierő támogatásával valósítottak meg, a Việt Minh-nek súlyos veszteségeket okozva.³⁹

1951-re a franciák az indokínai háborúban feladták a vidéket és a mozgó háború hadászati koncepcióját, átmentek védelembe. Ezzel párhuzamosan egyre több, mai terminológiával COIN-nak nevezhető módszert alkalmaztak az ország területén élő vallási és etnikai kisebbségek bevonásával.⁴⁰ Hat, helyi katonákból álló ejtőernyős-zászlóaljat alakítottak ki, melyeknek tisztjei franciák, altisztjei és legénysége pedig vietnámiak voltak.⁴¹ Emellett a franciák alkalmaztak kommandókat is, melyek francia tiszttek és altiszttek által kiképzett helyi kisebbségekből származó legénységből álló raj- és szakaszméretű alakulatok voltak. Feladatuk felderítés, szabotázs, rajtaütések végrehajtása volt, a brit Különleges Légi Szolgálat (Special Air Service – SAS) francia veteránjainak vezetésével, akik korábban a SAS kötelékében szereztek tapasztalatokat a Távol-Keleten vagy Európában.⁴²

A háború végére ezekből a csoportokból jött létre a Légi Szállítású Vegyes Különleges Csoport (Groupement de Commandos Mixtes Aéroportés – GCMA), amely az amerikai SOF tevékenységének egyik előképe volt. Ezeket a műveleteket az amerikaiak egyébként már jól ismerték, együttműködtek Roger Trinquier-vel, aki a francia gyarmati hadsereg

³⁴ Harangi-Tóth 2021.

³⁵ Harangi-Tóth 2018.

³⁶ Kemény 2014: i. m. 25.

³⁷ Harangi-Tóth 2019.

³⁸ Uo. 144.

³⁹ Harangi-Tóth 2019.

⁴⁰ Harangi-Tóth 2022, 176.

⁴¹ Harangi-Tóth 2019, 144.

⁴² Uo.

1. gyarmati ejtőernyősszázad parancsnoka volt 1948–1954 között. A műveleteket fegyverekkel is támogatták, és Trinquier-t többször meghívták a Koreában és Japánban működő amerikai kiképző központokba.⁴³

A franciák Điện Biên Phủ-i veresége után az amerikaiak működtették tovább Trinquier helyi katonákból álló egységeit. Később a hmong és montagnard (H&M) felkelőket is ennek mintájára fegyverezték fel amerikai kormányzati támogatással Laosz és a Vietnámi Demokratikus Köztársaság (Észak-Vietnám) határvidékén, és gerillaként alkalmazták őket az amerikai hadműveleti parancsnokság irányítása alatt.⁴⁴

A francia előzményekhez hasonlóan a program gyakorlati előzményének tekinthető az 1948–1960 között zajló, a brit gyarmatosítók elleni malajziai felkelés és annak leverése.⁴⁵ Itt a Harold Briggs tábornok által kidolgozott Briggs-terv keretében mintegy félmillió embert helyeztek át stratégiai falvakba, hogy felszámolják a gerillák és a maláj lakosság közötti kapcsolatrendszert, ami egyben jóléti intézkedés is volt, amivel a hajléktalanságot is felszámolták a régióban.⁴⁶ A második világháború után feloszlott brit SAS-t 1950-ben aktiválták, és átszervezték felderítési és különleges műveleti egységgé, amely dzsungelműveletekben vett részt a felkelők elleni hadviselésben. Briggs 1951-ben visszavonult, utódja, Gerald Templer tábornok a következő két évben a lázadók kétharmadát felszámolta, és jelentősen csökkentette a gerillatámadások és a civil áldozatok számát.⁴⁷

Az Amerikai Egyesült Államok bekapcsolódása az indokínai háborúba

Az Amerikai Egyesült Államokban az 1947-es Truman-doktrína,^{48, 49} majd Eisenhower 1957-es doktrínája^{50, 51} és különösen a dominóelv⁵² határozta meg az indokínai régióról való gondolkodás irányát. Eisenhower a dominóelvvvel Indokína stratégiai szerepét hangsúlyozta földrajzi helyzete, az onnan származó nyersanyagok gazdasági jelentősége és az ott élő népesség nagy száma miatt. Eisenhower elmélete szerint Indokína kommunista kontroll alá kerülése tovaggyűrűző hatással járna Délkelet-Ázsia többi országára is.⁵³

Amerika 1950-től elsősorban fegyverekkel és haditechnikai eszközökkel támogatta a franciákat, 1954-re a katonai kiadások már mintegy 80%-át állta,⁵⁴ az anyagok elosztását és a katonai tanácsadást a Katonai Segítségnyújtási és Tanácsadó Csoport (Military Assistance and Advisory Group – MAAG) koordinálta. Az indokínai háborút követő béketárgyalások lezárá-

⁴³ Fall 1963.

⁴⁴ Atherr 2022.

⁴⁵ Mezey 2109.

⁴⁶ Uo. 135.

⁴⁷ Uo. 136.

⁴⁸ Truman 1947.

⁴⁹ A Truman-doktrína (1947) az Amerikai Egyesült Államok külpolitikai irányelve volt. Gazdasági és katonai támogatást biztosított a kommunista hatalomátvétellel fenyegetett államoknak, elsőként Görögországnak és Törökországnak. A doktrína a „feltartóztatás” (containment) stratégiai koncepciójának alapját képezte.

⁵⁰ Eisenhower 1957b.

⁵¹ Az Eisenhower-doktrína (1957) felhatalmazta az Amerikai Egyesült Államokat, hogy politikai, gazdasági és katonai támogatást nyújtson azoknak az államoknak, amelyeket a szovjet befolyás terjeszkedése fenyeget. Ez globálisan kiterjesztette Truman korábbi doktrínáját, és megerősítette az Amerikai Egyesült Államok vezető szerepét a kommunizmus elleni harcban.

⁵² Eisenhower 1957a.

⁵³ Uo.

⁵⁴ Kemény 2020, 26.

saként 1954-ben aláírt genfi egyezmény elismerte Indokína függetlenségét Franciaországtól, és a 17. szélességi kör mentén létrehozta az ideiglenes demarkációs vonalat, melytől északra a Việt Minh irányította kommunista Vietnámi Demokratikus Köztársaság (Észak-Vietnám), délre pedig az amerikaiak által támogatott, kommunistaellenes kormány vezette Vietnámi Köztársaság (Dél-Vietnám) helyezkedett el.

A délkelet-ázsiai térségben érdekelt és Amerikával jó viszonyt ápoló államok 1954 szeptemberében létrehozták a Délkelet-ázsiai Szerződés Szervezetét (Southeast Asia Treaty Organization – SEATO). A részt vevő államok az Amerikai Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Franciaország, Ausztrália és Új-Zéland, a régióból Thaiföld és a Fülöp-szigetek, valamint Pakisztán voltak. A szövetség Laosz, Kambodzsa és Dél-Vietnám térségét tekintette működési területének.

Később a SEATO nyújtott jogi és politikai keretet ahhoz, hogy az Amerikai Egyesült Államok fokozatosan átvehesse a franciák szerepét Vietnámban, és kiképzőket, illetve katonai tanácsadókat küldhessen Dél-Vietnámba.⁵⁵ Ngô Đình Diệm, az országot 1954-től kormányzó miniszterelnökének, később elnökének hatalmát támogatva. 1955-től Amerika – a Diệm-kormány összeomlásától tartva – megerősítette jelenlétét a térségben. Az amerikai tanácsadók a dél-vietnámi haderő kiképzését és amerikai mintára történő újjászervezését segítették, állományuk főként az Okinawán állomásozó amerikai katonák közül került ki, és sok volt közöttük a különleges műveleti katona.⁵⁶

Amerikai tanácsadók Indokínában

Diệm legfontosabb tanácsadója az amerikai Edward Lansdale, az amerikai légierő ezredese volt, aki korábban a Fülöp-szigeteken szintén elnöki tanácsadóként segítette a Hukbalahap nevű kommunista gerillamozgalom felkelésének leverését. Lansdale-t formálisan a légierő delegálta a CIA-hoz, így kb. egy éven át a politikai tárgyalások az Amerikai Egyesült Államok és Dél-Vietnám között a CIA-n keresztül zajlottak.⁵⁷

A franciák 1954. májusi Điện Biên Phủ-i veresége után a MAAG aktívabbá tudott válni, és 1955. február 12-én formálisan is bekapcsolódott a dél-vietnámi haderő kiképzésébe és felszerelésébe.⁵⁸ Eisenhower elnök 1954 júliusában az NSC-5429/1 rendelettel jóváhagyta, hogy amerikai támogatással, a helyi törzsek bevonásával hozzanak létre belső biztonságot segítő erőket.⁵⁹ Ennek megvalósítására 342 amerikai tanácsadó érkezett Dél-Vietnámba, akik kezdetben információs műveleti tevékenységet végeztek az északról érkező kommunista befolyás ellen, és elkezdtek együttműködni a helyi törzsekkel is,⁶⁰ ami a CIDG-program korai előzményének tekinthető.

Az 1955–1961 közötti időszak az amerikai katonai szerepvállalás fokozatos kibővülését mutatta Dél-Vietnám területén. 1955-ben az Amerikai Egyesült Államok Dél-Vietnámnak még csak gazdasági segílyt nyújtott, 1956-tól a MAAG koordinálásával már katonai segílyt is. Ezekben az években Amerika jelentős erőforrásokat biztosított Dél-Vietnám stabilizálására, amelyet a növekvő kommunista befolyás indokolt. E folyamat eredményeként dolgozták

⁵⁵ Kemény 2020: i. m. 35–36.

⁵⁶ Tucker 2011.

⁵⁷ Kemény 2020: i. m. 39–40.

⁵⁸ Uo. 45.

⁵⁹ Tucker 2011: i. m. 744.

⁶⁰ Piasecki 2009.

ki 1961-re a Staley–Taylor-tervet, amely átfogó, többdimenziós beavatkozási keretrendszer volt Dél-Vietnám helyzetének megszilárdítása és a konfliktus mielőbbi lezárása érdekében. A tervet dr. Eugene Staley, a Stanford Egyetem kutatója és Maxwell D. Taylor tábornok – aki 1961-től 1963-ig Kennedy elnök katonai képviselőjeként szolgált a Fehér Házban –, dolgozta ki.

A tervet Robert McNamara védelmi miniszter is támogatta, a konfliktus gyors lezárását szorgalmazva. A terv a dél-vietnámi haderő számára felszerelést, tanácsadókat és kiképzőket biztosítva 1965-re tervezte az ország helyzetének megszilárdítását és a konfliktus lezárását. Az Amerikai Egyesült Államok ott alkalmazott hadviselési koncepciója a „különleges háború” stratégiája volt 1961–1964 között. Kereteit az NSAM 52 rendelet rögzítette,⁶¹ a cselekvés öt területét (katonai, politikai, gazdasági, pszichológiai és titkos tevékenységek) meghatározva. Célja az volt, hogy Amerika nyílt harci szerepvállalása nélkül a dél-vietnámi reguláris és irreguláris erők amerikai tanácsadói, kiképzési és harci támogatásával stabilizálják az országot.

Az NSAM 52-ben megfogalmazott titkos tevékenységek közé tartozott maga a CIDG-program is, amelyet a CIA koordinált – öt másik COIN-program mellett – a Diêm-kormányral szorosan együttműködve. A Harcoló Ifjúság (Combat Youth) és a Harci Hírszerzés Csoportok (Combat Intelligence Teams) katolikus csoportokat mozgósító, a Stratégiai Falvak (Strategic Hamlets) és a Népi Erők (Force Populaire, illetve Republikánus Ifjúság) a Diêm-kormányhoz szorosan kötődő programok, a Hegyi Felderítők (Mountain Scouts) és a CIDG-programok pedig a CIA saját projektjei voltak. A hat művelet összesen mintegy 40 ezer embert mozgósított.⁶²

1962-ben a MAAG mellett létrejött a Vietnámi Katonai Segítségnyújtási Parancsnokság (Military Assistance Command, Vietnam – MACV), amely 1964-re fokozatosan átvette a MAAG feladatait. Ennek részeként 1962 novembere és 1963 júliusa között zajlott a Switchback művelet, melynek keretében, az NSAM 57-es rendelet⁶³ alapján Robert McNamara amerikai védelmi miniszter a CIA összes COIN-műveletét átszervezte a MACV parancsnoksága alá. Az átszervezés oka elsősorban az volt, hogy a CIA által koordinált COIN-műveletek – köztük a CIDG-program – olyan nagy méretűre nőttek, hogy az amerikai kormányzat a MACV-ot alkalmasabbnak gondolta irányításukra,⁶⁴ és az intenzívebb katonai szerepvállalást is előkészítette.

1964-ben létrehozták a MACV Tanulmányi és Megfigyelő Csoportjait (MACV Studies and Observations Groups – MACV-SOG), melyek fő feladata különleges műveletek megvalósítása és hírszerzés volt a Ho Si Minh-ösvény térségében a két Vietnám, Laosz és Kambodzsa területén. A szervezet szigorúan titkos volt, elnevezése is kifejezetten fedőnévként szolgált. A MACV-SOG parancsnoksága alá a SOF-erők, a légierő, a haditengerészet és a tengerészgyalogság különleges műveleti egységei tartoztak.

A MACV-SOG egyéb feladataihoz jobban illeszkedve a SOF feladatairól alkotott felfogás is megváltozott, a nemzetépítés helyett a hangsúly a gyors, erőteljes támadó műveletekre került, amihez hozzájárult az is, hogy Kennedy elnök halála után a stratégiai környezet megváltozott, Johnson elnök sokkal határozottabban és nyíltan vállalt szerepet a vietnámi konfliktusban. 1964 augusztusában, a Tonkini-öbölben történt incidenst követően az Amerikai Egyesült Államok hadüzenet nélkül kezdte meg a közvetlen katonai beavatkozást.

⁶¹ NSAM 52 1961.

⁶² Ahern 2009.

⁶³ NSAM 57 1961.

⁶⁴ Tucker 2011: i. m. 1084.

A CIVIL IRREGULÁRIS VÉDELMI CSOPORTOK (CIDG) PROGRAM

A CIDG-program 1961-ben COIN-műveletként a CIA irányítása alatt, az amerikai szárazföldi haderő különleges műveleti erői katonai tanácsadóinak bevonásával kezdődött.

A projekt alapelvei a kor francia COIN-elméletein alapultak, a lakosság ellenőrzése és védelme, a lakosság támogatásának elnyerése és az alapvető szolgáltatások biztosítása volt a prioritásuk.⁶⁵ A program kiemelt célja volt, hogy a falusi közösségek alulról történő szervezésével és a helyiek felfegyverzésével a falusiak részt tudjanak venni saját védelmükben.⁶⁶ 1961 végétől a CIDG-program keretében a SOF számos előretolt tábort hozott létre Dél-Vietnám területén. A táborok hármast célzottan szolgáltak: Dél-Vietnám kormánya fennhatóságának kiterjesztését, a helyi népesség védelmét és a helyi törzsek elszigetelését Észak-Vietnám kommunista befolyásolásától.⁶⁷

A CIDG-táborok fontos küldetése volt a felkelők elleni küzdelem mellett a vidéki lakosság életszínvonalának javítása, amit falufejlesztési és mezőgazdasági fejlesztési programokkal igyekeztek elérni. A degar törzsszel együttműködésben 1961 októberében Buon Eanóban készült el az első tábor, amit 1961 decemberére már 40 újabb tábor létesítése követett.⁶⁸

1961 augusztusára a SOF már 10 ezer helyi harcost képezett ki és szervezett faluvédelmi erőkké a CIDG-program keretében.⁶⁹ Minden egyes tábor 530 fővel való működésre kapott engedélyt. A korábban a katonai segítségnyújtás keretében amerikai katonák által kiképzett Vietnámi Különleges Erők (Lực lượng Đặc biệt – LLDB) minden táborban tiszteket helyeztek el, akik a tábor parancsnokaként szolgáltak, a SOF pedig tanácsadóként volt jelen ezekben a táborokban. A program méretét jelzi, hogy költségvetése 1963 tavaszára 10 millió dollárra növekedett.

A Switchback művelet során, 1963-ban az amerikai haderő átvette a CIDG-program irányítását. Ezzel a SOF új feladatot kapott, amelyet a nem hagyományos hadviselés (UW) koncepciója határozott meg: a korábban a franciákkal közösen harcoló indokínai etnikai csoportok harcosaiból⁷⁰ hoztak létre harcoló fegyveres csoportokat, melyeknek a feladata a saját településeik és azok környezetének védelme volt.⁷¹

A CIDG A SWITCHBACK MŰVELET UTÁN

A Switchback művelet után a SOF a légierővel és a tengerészgyalogsággal közösen, a műveleti tempót növelve nagyobb volumenű műveletekbe kezdett. A MACV fő célja az Észak- és Dél-Vietnám közötti, a 17. szélességi fokon kijelölt határ mentén húzódó demilitarizált övezet felügyelete és az ellenséges tevékenység felszámolása volt, így a SOF szerepe megnőtt a közvetlen műveletekben. 1964. október 1-jén az 5. különleges műveleti csoportot (5th Special Forces Group – 5th SFG) hivatalosan is Vietnámba rendelték, és 1971 márciusáig ott tevékenykedett. A létszámnövekedés méreteit jellemzi, hogy a csúcson, 1968. szeptember 30-án 3542 fő SOF-katona szolgált Vietnámban.⁷²

⁶⁵ Thompson 2005.

⁶⁶ Ives 2007.

⁶⁷ Tucker 2011: i. m. 209.

⁶⁸ Kelly 2004.

⁶⁹ Prados 2015.

⁷⁰ Stanton 1990.

⁷¹ Stewart 2022.

⁷² Tucker 2011: i. m. 1214–1215.

A CIDG-táborokon belül kisebb, könnyen bevethető csoportokat alakítottak ki, amelyek a törzsekhez tartozó harcosokból álló gyorsreagálású erők voltak. Ezeket kezdetben mobil csapásmérő erőknek (Mobile Strike Force), majd az M betű katonai szabvány szerinti betűzése (Mike) miatt MIKE Force-nak nevezték. Sokrétű feladatokat láttak el: a lezuhant amerikai pilóták megkeresése és megmentése, zónák kijelölése, tűzszerészfeladatok, robbanószer-mentesítés, hírszerzés, valamint rajtaütések, lesállítások, felderítések végrehajtása.

1964. május 15-én a MACV új programot indított, a Leaping Lena projektet. Ennek keretében az amerikai SOF az LLDB és a CIDG katonáit mélységi felderítőműveletekre képezte ki, öt nyolcfős csoportot létrehozva. Ezek a csoportok a határ laoszi oldalán végeztek felderítőtevékenységet, de a csoportok tagjait hamar elfogták vagy megölték.⁷³

1966 őszén a SOF kísérletezni kezdett a törzsi harcosokból szervezett csapatok kiterjesztett támadó műveletekben való részvételével is. Létrehozták a mobil gerillaerők (Mobile Guerrilla Force – MGF) századméretű egységeit, amelyeket a SOF képzett ki és vezetett. Az eredeti terv szerint az öthetes kiképzést követően az egységek akár 60 napig tartó intenzív harci műveletekben is részt vehettek, helikopterről indított rajtaütésekkel a kommunista ellenállók (Nemzeti Front Dél-Vietnám Felszabadításáért, másképpen vietkong) előőrseinek és utánpótlási vonalainak támadására.⁷⁴ Feladataik közé tartoztak a határőrzés, a kommunisták beszivárgásának megakadályozása, kommunikáció, ellátási utak biztosítása, támadó műveletek vietkong egységei és menedékhelyei ellen, a vietkong infrastruktúrájának a felderítése és megsemmisítése, biztonsági zónák létrehozása, valamint lezuhant pilóták felkutatása, kimentése.⁷⁵

A Delta projekt 1964–1970 között a vietnámi háború egyik leghatékonyabb harci műveletévé vált, ahol a SOF a CIDG és az LLDB katonáival együtt végzett felderítőműveleteket, a reagálóerő pedig a dél-vietnámi haderő rangerzászlóalja volt. A felderítőszakaszokat általában ötnapos műveletekre helyezték ki olyan területekre, ahol nem folyt szövetséges tevékenység. Működése során a Delta projektben részt vevő alakulatok felderítették a beszivárgási útvonalakat, számos foglyot ejtettek, dokumentumokat szereztek meg és az észak-vietnámi haderő több mint 70 egységét azonosították Dél-Vietnám területén.⁷⁶

Az Omega projektet a növekvő katonai hírszerzési igény miatt hozták létre mélységi felderítési és járőrözési feladatok ellátására. A CIDG-program keretében működött, egy felderítő- és egy reagálóegységből állt, összesen mintegy 600 fő vett részt benne. Nyolc, egyenként hatfős felderítőcsoport a felderítési zónákban, ellenséges egyenruhába öltözve, megfelelő fegyverekkel és okmányokkal felszerelve hosszabb ideig tevékenykedett a kommunisták által ellenőrzött területeken. A reagálóerő három MIKE Force század volt, mindegyik 25 SOF- és 150 magasán képzett, ejtőernyős CIDG-katonából állt.⁷⁷

A Sigma projektben összesen 900 CIDG-katona és 125 SOF-katona vett részt. A felderítőelem nyolc „roadrunner” (álruhás mélységi felderítő-) szakaszból és nyolc felderítőszakaszból állt. A „roadrunner” szakaszokban az LLDB négy katonája ellenséges egyenruhában, megfelelő fegyverekkel felszerelve végzett mélységi felderítőtevékenységet az ösvényhálózatokon, míg a hatfős felderítőszakaszok (két SOF- és négy LLDB-katona) kijelölt területen járőröztek, és az észak-vietnámi, illetve a vietkong-katonák mozgásáról

⁷³ Leaping Lena...

⁷⁴ Tucker 2011: i. m. 764.

⁷⁵ Kelly 2004: i. m. 211–213.

⁷⁶ Tucker 2011: i. m. 936.

⁷⁷ Uo. 936–937.

gyűjtöttek információt. A reagálóerő – az Omega projekthez hasonlóan – itt is a MIKE Force 25 SOF-katonából és 150 ejtőernyős CIDG-katonából álló százada volt.⁷⁸

1. táblázat *A Delta, Omega és Sigma projekt összehasonlítása (Szerkesztette a szerző)*

Projekt	Delta	Omega	Sigma
Működés ideje	1964. aug. – 1970. nov.	1966. aug. – 1967. nov.	1966. aug. – 1967. nov.
Feladatok	speciális felderítés és hírszerzés	mélyiségi felderítés és járőrözés	mélyiségi felderítés
Résztvevők összlétszáma	1414 fő	600 fő	1025 fő
Felderítőcsoport összetétele	2–4 SOF- és 6–8 LLDB-katona	2 SOF- és 4 CIDG-katona	roadrunner: 4 LLDB-katona fedetten felderítő: 2 SOF- és 4 LLDB-katona
Reagálóerő	dél-vietnámi haderő rangerzászlóalja	MIKE Force	MIKE Force
Cél	beszivárgási útvonalak felderítése, foglyok ejtése, dokumentumok megszerzése, észak- vietnámi erők azono- sítása Dél-Vietnám területén	információszerzés, a veszélybe került egyéb egységek kiszabadítása, légi- csapások megvalósí- tásának segítése	információszerzés az észak-vietnámi és a vietkong- alakulatok mozgásáról

1970 márciusában az Amerikai Egyesült Államok és Dél-Vietnám katonai vezetői megállapodtak abban, hogy a CIDG-táborokat átadják a dél-vietnámi haderő számára, az átadás után a táborok a haderő határvadászainak táboraiként működtek tovább. Az utolsó két határőrtábor hivatalosan 1971. január 4-én alakították meg.⁷⁹

ÖSSZEGZÉS

A CIDG-program 1961–1971 között az amerikai SOF kiemelkedően hosszú időtávú és nagy hatású projektje volt. Eredetileg a CIDG-program katonai célja a területvédelem, politikai célja a dél-vietnámi kormány iránti bizalom megszilárdítása volt. A törzsi harcosokat azonban – az amerikai SOF által működtetett kiváló kiképzési rendszernek köszönhetően – 1964 végétől az amerikaiak költséghatékonyan tudták a MACV műveleteiben alkalmazni. 1968-ban egy amerikai különleges műveleti katona teljes felszerelése 218,05 USD, egy CIDG-katonáé pedig 185,06 USD volt. A napi működés költsége – ideértve aapidíjat, az ejtőernyős ugrások díját és a járőrözés közbeni ellátás költségeit – a SOF-katonák esetében napi 13,36 USD, míg a CIDG-katonák esetében 2,81 USD volt.⁸⁰

A CIDG-program nagy méretűre növekedett: az 5th SFG 1964 októberében 951 fős létszámmal volt jelen Dél-Vietnám területén és 19 ezer CIDG-katonát vezetett, míg 1966 áprilisában a 5th SFG létszáma már 2318 fő volt, és 72 400 CIDG-katona volt aktív. A következő

⁷⁸ Tucker 2011: i. m. 938.

⁷⁹ Stanton 1990: i. m. 335–337.

⁸⁰ Uo. 125.

években is jellemzően 60 ezer körül volt a CIDG-programban kiképzett, irreguláris alakulatokban harcoló katonák száma.⁸¹ Csak 1967 első negyedévében 78 294 műveletet hajtottak végre a CIDG-program keretében, melyekben 1912 ellenséges katonát öltek meg, 445 katonát fogtak el, 585 fegyvert zsákmányoltak, míg 446 CIDG-katona esett el, 1080 sebesült meg, 319 CIDG-katonát nyilvánítottak eltűntnek, és 344 fegyvert veszítettek el.⁸²

A CIDG-egységeket a különleges műveleti alapelveknek megfelelően sikerült Dél-Vietnám határvédelmi rendszerébe integrálni 1970–71 során. 1970. augusztus 27. és 1971. január 15. között 38 CIDG-tábort integráltak a dél-vietnámi haderő kötelékébe, ahol összesen 14 728, a CIDG-programban kiképzett katona teljesített szolgálatot, ők reguláris katonaként folytatták munkájukat.⁸³

A CIDG-programhoz kapcsolódó civil műveletek is kiemelkedően sikeresek voltak: 1964–1970 között az 5th SFG által koordinált műveletek során 92 902 gazdasági segély-, 34 334 oktatási, 35 468 jölléti és 10 959 egészségügyi projektet valósítottak meg, valamint 6436 kutatást, 1499 km utat javítottak meg, 129 templomot, 272 piacot, 110 kórházat, 398 orvosi rendelőt, 1003 tantermet és 607 hidat építettek, továbbá 479 568 menekültet támogattak.⁸⁴

Jelen tanulmány bemutatta a magyar szakirodalomban eddig nem feldolgozott CIDG-programot, amely amellett, hogy hozzájárult az amerikai SOF tartós fennmaradásához, kulcsszerepet játszott a különleges műveleti doktrínák alapelveinek és a különleges műveleti alapfeladatok rendszerének kialakításában is. Először az 1961-es amerikai különleges műveleti doktrína⁸⁵ helyezte el a SOF-ot az Amerikai Egyesült Államok szárazföldi erőinek a struktúrájában. A CIDG-program tapasztalataira alapozva az 1969-es doktrína⁸⁶ már leírta az irreguláris erők kiképzésének, alkalmazásának és a reguláris haderőbe integrálásának módjait, valamint meghatározta a SOF feladatait a nem hagyományos hadviselésben, a közvetlen jellegű műveletekben és a stabilizációs feladatokban. Ezek a koncepcionális alapok tartósnak bizonyultak, és máig meghatározó elemei a modern különleges műveleti doktrínának, így a magyar különleges műveleti doktrínának⁸⁷ is.

A kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium EKÖP-2025-NKE2-018 kódszámú Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program – a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

⁸¹ Kelly 2004: i. m. 82.

⁸² Uo. 104.

⁸³ Uo. 152–153.

⁸⁴ Uo. 157.

⁸⁵ FM 31-21 1961.

⁸⁶ FM 31-21 1969.

⁸⁷ MH KMD 2021.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ahern, Thomas, L.: *Vietnam Declassified: The CIA and Counterinsurgency*. University Press of Kentucky, 2009.
- Atherr, Andre: *The Hmong-CIA Relationship as a Case Study of an Effective Ethnic Proxy Relationship*. University of Chicago, 2022.
- Bodoróczky János: *A különleges erők történetének áttekintése*. Hadtudományi Szemle, 6. évf. 2013/4., 1–10. <https://real.mtak.hu/12752/> (Letöltés időpontja: 2025. 07. 26.)
- Cole, Dave: *History of the First Special Service Force: Norway – The Top Secret Mission That Never Was*. Montana Militray Museum, 2021.
- Eisenhower, Dwight, D.: *Message from President Eisenhower to the Congress*. 1957b. 01. 05.
- Eisenhower, Dwight, D.: *The President's News Conference*. 1957a. 04. 07.
- Fall, Bernard: *A portrait of a "Centurion"*. In: Trinquier, Roger: *Modern Warfare. A French View of Counterinsurgency*. Pall Mall Press Ltd. London, 1963.
- FM 31-21 Organization and Conduct of Guerilla Warfare*. Department of the Army, 1951. 10. <https://archive.org/details/fm-31-21-organization-and-conduct-of-guerilla-warfare-1951/mode/2up> (Letöltés időpontja: 2025. 09. 17.)
- FM 31-21 Organization and Conduct of Guerilla Warfare*. Department of the Army, 1961. 10.
- FM 31-21 Special Forces Operations US Army Doctrine*. Headquarters, Department of the Army, 1969. 02.
- FM 3-18 Special Forces Operations*. Headquarters, Department of the Army, 2014. 05.
- Forgács Balázs: *A második világháború partizánharcai és ellenállási mozgalmak Európában*. Hadtudományi Szemle, 11. évf. 2018/3., 45–67.
- Galula, David: *Counterinsurgency Warfare. Theory and Practice*. Frederick A. Praeger Publisher, New York/London, 1964.
- Harangi-Tóth Zoltán: *A francia 100. gépesített csoport (GM 100) utolsó alkalmazásai Indokínában*. Honvédségi Szemle, 2018a/3., 104–116.
- Harangi-Tóth Zoltán: *A hadműveleti tervezés története és a francia hadműveleti művészet az indokínai háborúban*. Honvédségi Szemle, 2021/1., 89–100. <https://doi.org/10.35926/HSZ.2021.1.7> (Letöltés időpontja: 2025. 09. 17.)
- Harangi-Tóth Zoltán: *A LEA-hadművelet*. Hadtudomány, 2019a/3., 59–70. <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2019.29.3.59> (Letöltés időpontja: 2025. 09. 17.)
- Harangi-Tóth Zoltán: *Az indokínai háború hatása a hadművészet fejlődésére, a szembenálló felek harcászati, harceljárásbeli változásainak tükrében*. Doktori értekezés. Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, 2022.
- Harangi-Tóth Zoltán: *Francia ejtőernyősök az indokínai háború első felében*. Honvédségi Szemle, 2019b/3., 140–149.
- Harangi-Tóth Zoltán: *Hungarians Fighting for France in Indochina*. Academic and Applied Research in Military and Public Management Science, 2018b/3., 63–70. <https://doi.org/10.32565/aarms.2018.3.4> (Letöltés időpontja: 2025. 09. 17.)
- Ives, Christopher K.: *US Special Forces and Counterinsurgency in Vietnam. Military Innovation and Institutional Failure*. Routledge, London/New York, 2007.
- Kelly, Francis J.: *Vietnam Studies. US Army Special Forces 1961–1971*. Department of the Army, Washington, D.C., 2004.
- Kemény János: *A felkeléssel szembeni hadviselés lakossággközpontú elméletének fejlődése a XX–XXI. században*. PhD-értekezés, Corvinus Egyetem, Budapest, 2014. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/769/1/Kemeny_Janos.pdf (Letöltés időpontja: 2025. 09. 17.)

- Kemény János: *Vietnám háborúi és békéje 1945-től napjainkig*. Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Budapest, 2020.
- Kiss W. Dávid: *Akik visszavágtak – a brit hadsereg 10. (szövetésgköz) kommandójának magyar származású katonái*. Honvédségi Szeremle, 2025/1., 106–117. <https://doi.org/10.35926/HSZ.2025.1.10> (Letöltés időpontja: 2025. 09. 17.)
- Komjáthy Lajos József: *A szárazföldi- és légierő haderőnemek kijelölt erői együttműködésének főbb kérdései a felkelés ellenes műveletek végrehajtása során*. Doktori értekezés, Nemzeti Közszerológiai Egyetem, 2019.
- Leaping Lena: History of MACV-SOG. <https://sogsite.com/leaping-lena/> (Letöltés időpontja: 2025. 09. 17.)
- Lyautey, Hubert: *Lettres du Tonkin et de Madagascar (1894–1899)*. Librarie Armand Colin, Paris, 1920.
- *Magyar Honvédség Különleges Műveleti Doktrína*. Magyar Honvédség, 2021.
- Mezey Csaba Bence: *A maláj kommunista gerillák leverése. A felkelés elleni műveletek (Counter-Insurgency Strategies – COIN) iskolapéldája*. Hadtudományi Szeremle, 12. évf. 2019/1., 129–140. <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.8> (Letöltés időpontja: 2025. 09. 17.)
- NSAM 52: *National Security Action Memorandum 52*. 1961. 05. 09.
- NSAM 57: *34. National Security Action Memorandum No. 57*. 1961. 06. 28.
- Piasecki, Eugene G.: *Civilian Irregular Defense Group. The First Years 1961–1967*. Veritas, Vol. 5, No. 4, 2009, 19–28.
- Prados, John: *The US Special Forces. What Everyone Needs to Know*. Oxford University Press, New York, 2015.
- *Special Text 31-20-1: Operations Against Guerilla Forces*. The Infantry School, Fort Benning, Georgia, 1950. 09.
- Stanton, Shelby L.: *Special Forces at War. An Illustrated History, Southeast Asia 1957–1975*. Zenith Press, Minneapolis, 1990.
- Stewart, Jesse R.: *Controlling the Population: A Study of the Civilian Irregular Defense Group*. Master Thesis. U.S. Army Command and General Staff College. Fort Leavenworth, Kansas, 2022.
- Thompson, Robert: *Defeating Communist Insurgency*. Hailer Publishing, St. Petersburg, FL, 2005.
- Trinquier, Roger: *Modern Warfare. A French View of Counterinsurgency*. Pall Mall Press, Great Britain, 1964.
- Truman, Harry S.: *Recommendation for Assistance to Greece and Turkey*. 1947. 03. 12.
- Tucker, Spencer C. (szerk.): *The Encyclopedia of the Vietnam War: A Political, Social, and Military History*. ABC CLIO, Santa Barbara, California, Denver, Colorado, Oxford, England, 2011.